

ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВИ НА МЕЖДУНАРОДНИТЕ ИНВЕСТИЦИИ ВЪВ ВЪЗОБНОВЯЕМИ ЕНЕРГИЙНИ ИЗТОЧНИЦИ В БЪЛГАРИЯ

Велимир Георгиев Даскалов, Иван Петров Георгиев
E-поща: velimirgd@gmail.com, i.georgiev20018@gmail.com
Бакалаври 4^{ти} курс, специалност „Международни икономически
отношения“
Икономически университет – Варна

Резюме: Актуалността на тази тема произтича от осъзнаването на обществата за пагубното влияние на човечеството и съпътстващите икономики върху изменението на климата и околната среда. Направени са много изследвания на преките чуждестранни инвестиции в България и има много статистически данни за анализ, но почти няма изследване за зелените преки международни инвестиции в България и съществуват малко емпирични данни и това ни мотивира да се опитаме да представим тези инвестиции, които представляват мотора на зеления преход и са бъдещето на икономическото развитие на ЕС и България. Целта е да запознаем аудиторията с най-важния фактор на зеления преход – преките зелени международни инвестиции. Статистически методи, използвани за обработка на данните и статистически анализ на събраните вече данни. Описанието на получените количествени резултати в таблици, фигури и текст включва статистически данни (дескриптивна статистика и оценки на значимостта на процентните разпределения). Видно е, че инвестициите в зелена икономика и възобновяеми източници бележат ръст в общия дял на инвестициите, като от няколко години това се превръща в тенденция и отваря много перспективи за компаниите изповядващи зелена психология. Обсъждането и коментарите на получените резултати се отнасят до: обосноваване на методологията, която използваме; посочване на примери; сравнение с други работи; посочване на несъответствия и коментари относно очаквани/неочаквани резултати.

Ключови думи: енергия, инвестиции, зелени, източници, възобновяеми

JEL: F3, F6

DOI: <https://doi.org/10.58861/tae.grdier.2024.14>

Тази статия се цитира по APA стил, както следва: Даскалов, В., & Георгиев, И. (2024). Тенденции и перспективи на международните инвестиции във възобновяеми енергийни източници в България. *Глобални и регионални измерения на международните икономически отношения*, (1), 140-150. <https://doi.org/10.58861/tae.grdier.2024.14>

TRENDS AND PROSPECTS OF INTERNATIONAL INVESTMENTS IN RENEWABLE ENERGY SOURCES IN BULGARIA

Velimir Georgiev Daskalov, Ivan Petrov Georgiev
E-mails: velimirgd@gmail.com, i.georgiev20018@gmail.com
4th year Bachelor students in International Economic Relations
University of Economics – Varna

Abstract: The relevance of this topic arises from society's awareness of the detrimental impact of humanity and accompanying economies on climate change and the environment. Many studies have been conducted on foreign direct investment in Bulgaria, and there is a lot of statistical data for analysis, but there is almost no research on green foreign direct investments in

Bulgaria, and there are few empirical data and motivations to try to present these investments, which represent the engine of the green transition and are the future of the economic development of the EU and Bulgaria. The objective is to introduce the audience to the most important factor of the green transition - green foreign direct investments. Statistical methods used for data processing and statistical analysis of the already collected data. Description of the obtained quantitative results in tables, figures, and text includes statistical data (descriptive statistics and assessments of the significance of percentage distributions). It is evident that investments in the green economy and renewable sources are increasing their share in total investments, as this has been turning into a trend for several years now, opening up many prospects for companies embracing green psychology.

Key words: energy, investments, green, sources, renewable

JEL: F3, F6

DOI: <https://doi.org/10.58861/tae.grdier.2024.14>

This article shall be cited in APA style as: Daskalov, V. & Georgiev, I. (2024). Trends and prospects of international investments in renewable energy sources in Bulgaria. *Global and regional dimensions of international economic relations*, (1), 140-150. <https://doi.org/10.58861/tae.grdier.2024.14>

Въведение

Обект на изследване в този труд са преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) във възобновяеми източници в България, а предмет на изследването са тенденциите и перспективите на ПЧИ във възобновяеми източници в инвестиционното развитие на България.

Актуалността на темата се определя от бързите темпове на нарастване на ПЧИ и в частност на инвестициите във възобновяеми източници в света. Това издига важната им роля за глобалните, регионалните и националните икономически процеси.

Основната изследователска теза представя преките чуждестранни инвестиции във възобновяеми източници като благоприятна възможност за икономически растеж и стабилност при кръгова икономика. В защита на изследователската теза се акцентира върху становището, че е необходимо инвестирането във възобновяеми енергийни източници (ВЕИ) да заеме съществено място в преките чуждестранни инвестиции в България, което предполага възможност за постигане на стабилност на вътрешния пазар. В тази концептуална насоченост са разработени следните хипотези:

Хипотеза 1. Инвестирането във ВЕИ ще подобри перспективите пред националната икономика, ще предостави екологично чист продукт и ще осигури конкурентоспособност.

Хипотеза 2. Доказва се зависимост между инвестициите във ВЕИ и ръста на БВП.

Хипотеза 3. Политиката на ЕС минимизира риска относно осъществяването на инвестиционните проекти на ВЕИ.

При разработката на този труд се поставят ограничения, като:

1. Не се разглеждат различните икономически агенти, които осъществяват ПЧИ във възобновяеми източници.

2. Изследването обхваща периода 2007 – 2023 г. За начало е избрана годината, през която България става член на ЕС, независимо, че още през 1990 г. стартира процеса по трансформиране на своето стопанство към пазарно-ориентиран тип икономическа система. За край е избрана 2023 г., тъй като данните за 2024 г. са само за януари и февруари, след тях са предварителни и предстои тяхното ревизиране, което може да доведе до изменения в стойността на разглежданите променливи.

3. В изследването не е отразено въздействието върху прякото инвестиране във възобновяеми източници на глобалната пандемия от Ковид – 19 и войните в Украйна и Палестина. Тези събития доведоха до рязък спад в ПЧИ и създадоха диспропорции в икономическата активност по отрасли и страни.

4. Не се разглеждат непреките чуждестранни инвестиции, наричани портфейлни инвестиции.

Целта на настоящия труд е да се проучат основните тенденции и фактори на прякото чуждестранно инвестиране във възобновяеми източници и да се идентифицират особеностите и перспективите за инвестиционно развитие на България, като част от транснационалните процеси.

За постигане на тази цел си поставяме следните задачи:

1. Да се идентифицират основните тенденции в изменението на ПЧИ в света и на тази основа да се анализира спецификата на тяхното развитие в България.

2. Да се оценят възможностите за България в контекста на теорията за инвестиционно развитие и да се изведат насоки за неговото подобряване.

Думата „инвестиция“ произлиза от латински език и означава „влагам“. Най-често това са финансови вложения (пари в ценни книжа, като облигации, акции, опции, фючърси и др.) на средства в дадени обекти, за продължителен период от време в дадени обекти, за продължителен период, като целта е нарастване на

доходността и получаване на печалба чрез разширяване на капитала (прираст на капитала) на съответния инвеститор. Всяка инвестиция се характеризира с последващи плащания към съответния обект на инвестиране. Инвестициите играят важна роля в икономиката. На практика инвестициите са от съществено значение за стимулиране на икономиката на дадена страна.

Съществуват два вида чуждестранни инвестиции: преки чуждестранни инвестиции и портфейлни инвестиции. Интерес в изследването представляват ПЧИ и тези, свързани с възобновяеми източници. ПЧИ се извършват, когато дадено дружество, многонационална корпорация, или лице от една държава инвестира в активите на друга държава или притежава дял от капитала на своите дружества. ПЧИ приемат две различни форми: екологосъобразни или сливания и придобивания (M&As).

Зелените инвестиции представляват инвестиции в дейности използващи възобновяеми източници и имат няколко основни екологични цели:

- Сметчане на изменението на климата чрез предотвратяване или намаляване на емисиите, или (чрез повишаване на поглъщанията на парниковите газове);
- Адаптиране към изменението на климата
- Устойчиво използване и опазване на водните и морските ресурси;
- Преход към „кръгова икономика“
- Предотвратяване и контрол на замърсяването;
- Защита и възстановяване на биоразнообразието и екосистемите.

1. Тенденции

По предварителни данни нетния поток на преките инвестиции в България за януари – февруари 2024 г., отчетени съгласно принципа на първоначалната посока на инвестицията, е положителен в размер на 260.2 млн. евро (0.3% от БВП), като е по-малък с 497 млн. евро (65.6%) спрямо този за януари – февруари 2023 г. (положителен поток от 757.2 млн. евро, 0.8% от БВП). През февруари 2024 г. потокът е положителен в размер на 147.6 млн. евро, при положителен поток от 340.4 млн. евро за февруари 2023 г.

Таблица 1.

Данните са съставени съгласно принципа на първоначалната посока на инвестицията.

	2023 г.			2024 г.			2023 г. / 2024 г.
	I	II	общо	I	II	общо	
ПЧИ, нето	-338.6	-282.7	-621.3	-105.0	-136.0	-241.0	380.2
ПЧИ в чужбина	78.2	57.7	135.9	7.6	11.5	19.1	-116.8
Дялов капитал	22.6	10.2	32.8	2.8	2.3	5.1	- 27.7
Реинвестиране	7.1	7.2	14.4	0.0	0.0	0.0	- 14.4
Дългови INSTR.	48.4	40.3	88.7	4.8	9.2	14.0	-74.7
ПЧИ в страната	416.8	340.4	757.2	112.6	147.6	260.2	-497.0
Дялов капитал	157.	-96.3	61.4	2.9	13.7	16.6	-44.8
Реинвестиране	229.8	528.5	758.3	107.0	163.8	270.8	-487.5
Дългови INSTR..	29.3	-91.8	-62.5	2.7	-29.9	-27.2	35.3

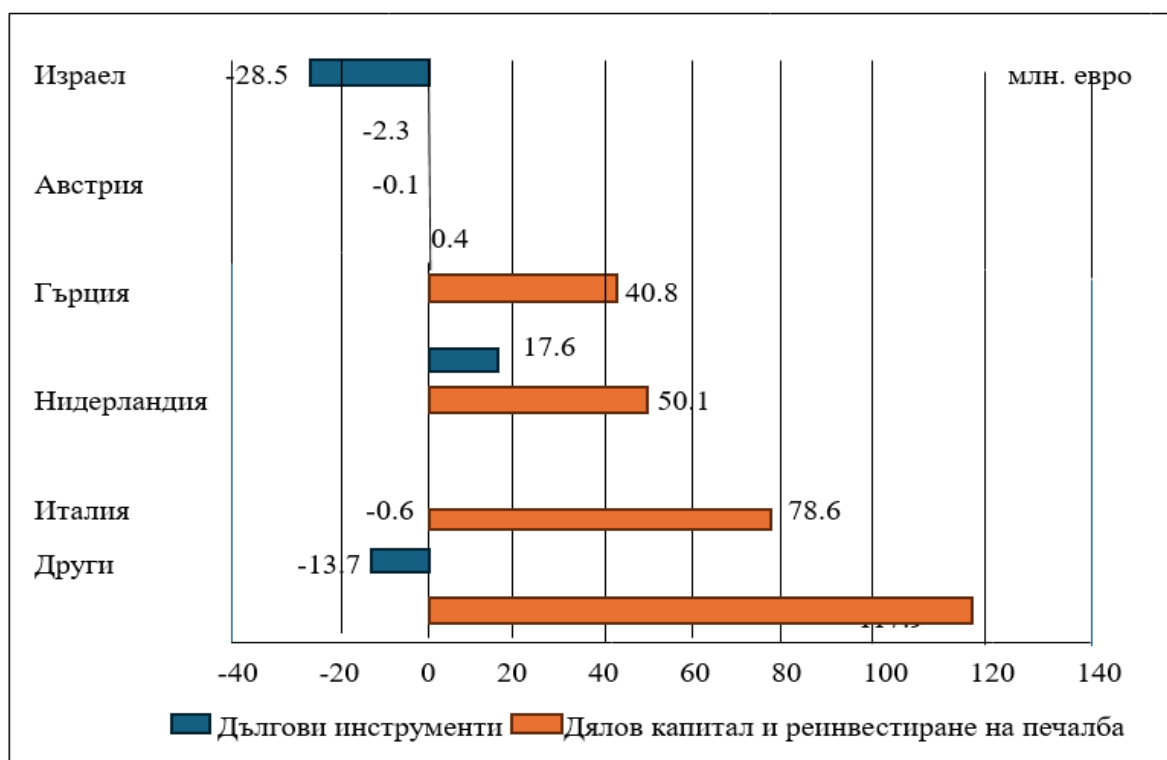
Източник: (Българска народна банка, 2024)

Дяловият капитал(преведени/изтеглени парични и апортни вноски на нерезиденти в/от капитала и резервите на българските дружества е положителен и възлиза на 16.6 млн. евро за януари-февруари 2024 г. Той е по-малък с 44.8 млн. евро от този за януари-февруари 2023 г., който е положителен в размер на 61.4 млн. евро.

Нетният поток от инвестиции на чуждестранни лица в недвижими имоти е положителен в размер на 0.04 млн. евро, при положителен поток от 3.2 млн. евро за януари-февруари 2023 г.

Статия реинвестиране на печалба (показваща дела на чуждестранните инвеститори в текущата печалба или загуба на дружеството на база на счетоводни данни за финансовия резултат) е положителна и възлиза на 270.8 млн. евро, при положителна стойност от 758.3 млн. евро за януари-февруари 2023 г.

Фигура 1. Географска структура на преките инвестиции в България (януари 2024 г.)

Източник: (Българска народна банка, 2024)

Видно е, че най-големите нетни положителни потоци по преки инвестиции в страната за януари-февруари 2024 г. са от Италия (78 млн. евро) и Гърция (41.1 млн. евро), а най-големите нетни отрицателни потоци – към Израел (28.3 млн. евро) и Австрия (2.4 млн. евро).

Зелените инвестиции представляват по 30% годишно от бюджета на ЕС. По плановете за възстановяване и устойчивост всяка една държава-членка на ЕС трябва да отделя най-малко 37% от финансирането, което ще получи за зелени инвестиции.

По плана си за възстановяване България за 2022 г. е отделила 41.8%, представляващо и най-големия дял инвестиции в плана. Предложените инвестиции са: стимулиране на производството на електроенергия от ВЕИ, изграждане на инфраструктури за съхраняване на произведената електроенергия, декарбонизация на енергийния сектор и други.

Пазарът на зелени облигации отбелязва прогресивен растеж от 2007 г. насам, като годишното емитиране на зелени облигации надхвърли границата от половин трилион USD за първи път през 2021 г., което е увеличение от 75% в

сравнение с 2020 г. Зелените облигации представляват около 3-3.5% от общото емитиране на облигации (ESGnews, 2023).

Забелязва се тенденция, като се очаква зелените облигации да продължат да доминират на пазара. В България опит да набере 300 млн. евро чрез зелени облигации направи ПИБ, но не успя да пласира внушителната емисия облигации за 300 млн. евро (Капитал, 2023).

2. Перспективи

Големите чуждестранни компании, които обмислят инвестиции в България, са с иновативни производства, ползват възобновяеми енергийни източници и имат изисквания към цялата енергия, която използват да бъде зелена. Ако България няма как да предостави това, няма и как да се осъществят тези инвестиции. Клиентите и акционерите в тези компании държат на тези изисквания, защото всички тези големи международни играчи вече изповядват ESG философията.

Ясно се очертават перспективите за зелено инвестиране :

➤ **Инвестиране в отговорни и устойчиви инвестиции**

ESG (environmental, social, governance). ESG инвестирането се фокусира върху компании, които следват положителни екологични, социални и управленски принципи. ESG критериите на Trillium изключват инвестициите в компании, които развиват дейност във високорискови сфери или се занимават с добив на въглища или твърда скална маса, ядрена или топлинна енергия от въглища, като в тази група попадат и компаниите, които са били въввлечени в скандали, свързани с човешките права, нехуманно отношение към животните (Darik Business Review, 2022).

➤ **Инвестиране в зелени облигации**

Дефиниция за зелена облигация: ПЗО определя зелената облигация като всеки вид облигационен инструмент, при който постъпленията ще се използват изключително за финансиране и рефинансиране на частични или изцяло нови и/или съществуващи екологични проекти с ясна екологична полза.

Зелените облигации обхващат климатичните облигации и облигациите за околната среда, стига да бъдат приведени в съответствие с четирите основни компонента на ПЗО.

През последните години страните от ЦИЕ (Централна и Източна Европа) също решиха да се възползват от нарастващия интерес на инвеститорите към зелените облигации и успяха да наберат свеж ресурс за финансиране на проекти за опазване на климата и околната среда. България също би могла да се възползва от тази тенденция.

3. Видове възобновяеми източници на енергия

Възобновяемите енергийни източници са все по-популярни като алтернатива на изкопаемите горива, поради нарастващата загриженост за изменението на климата и други екологични проблеми. Този текст разглежда различните видове възобновяеми енергийни източници, как те са се развивали през годините, техните разходи за внедряване и коефициент на полезно действие (КПД).

Слънчева енергия

Използва се за получаване на енергия чрез фотоволтаични системи и слънчеви колектори. Колекторите превръщат енергията от слънцето в топлина, използвана предимно за битови нужди. Фотоволтаичните системи преобразуват слънчевата радиация в електрическа енергия.

Вятърна енергия

Кинетичната енергия на въздушните маси се преобразува в два вида енергия - електрическа и механична. Механичната енергия се използва за задвижване на вятърни мелници и за помпане на вода, а електрическата енергия се произвежда от електрически генератори.

Хидроенергия

Използва се водата за производство на електроенергия. Водният поток задвижва водно колело, водна турбина или друго устройство, което преобразува водната маса в въртеливо движение, за да задвижва генератор за производство на електроенергия.

Енергия от биомаса

Биомасата се счита за възобновяем енергиен източник и подходяща алтернатива на изкопаемите горива при производството на електроенергия. Тя може да включва дървесни отпадъци, селскостопански и хранително-вкусови

отпадъци, растения и дървета, отглеждани за производство на енергия, утайки от пречистване на отпадни води и оборски тор.

Възобновяемите източници на енергия си имат както своите предимства, така и своите недостатъци. Предимствата са че не се изчерпват при употреба, намаляват замърсяването на въздуха и парниковите емисии, подобряват енергийната сигурност и независимост, създават работни места. Недостатъците са че могат да бъдат по-скъпи от изкопаемите горива, някои технологии са зависими от метеорологичните условия, изискват голяма земна площ.

4. AI инструменти

В момента се наблюдава нарастване на интереса към инвестициите във възобновяеми енергийни източници (ВЕИ) в България, като AI инструментите играят важна роля в оптимизирането на тези инвестиции. Интересът към ВЕИ в България продължава да расте, тъй като страната разполага с изобилие от потенциални ресурси като слънце, вятър и биомаса. Това предлага възможности за инвестиции във ветропаркове, слънчеви ферми, хидроелектрически централи и други проекти.

Изкуственият интелект играе ключова роля в оптимизирането на процесите за избор на местоположение, проектиране на системи и прогнозиране на производството на енергия. AI алгоритмите могат да анализират големи обеми от данни, за да идентифицират най-подходящите области за инвестиции, да оптимизират разпределението на ресурсите и да предвидят бъдещи измервания на енергийната производство. AI може да бъде използван за анализ на рисковете, свързани с инвестициите във ВЕИ, като например оценка на метеорологичните условия, въздействието на регулаторната среда и потенциалните проблеми с изграждането. Това помага на инвеститорите да вземат по-добри и информирани решения.

Използването на AI стимулира развитието на иновации във възобновяемата енергетика, като например интелигентни системи за управление на мрежата, прогнозиране на търсенето и интеграция на разпределените енергийни източници.

България има нужда от политическа воля да насърчава инвестициите във възобновяема енергия, като създава стабилна и привлекателна среда за

потенциалните инвеститори. Този ангажимент може да допринесе за растежа на сектора и увеличаване на инвестиционния интерес.

В крайна сметка, комбинацията от нарастващо търсене за ВЕИ, развитието на AI технологиите и евентуалната подкрепа от страна на политиката прави България привлекателно място за инвестиции в този сектор. Следователно можем да очакваме продължаващ ръст на инвестициите във възобновяеми енергийни източници в страната (IEA, 2023).

Заключение

След като разгледахме текста, можем да заключим, че зелените инвестиции са от съществено значение за устойчивото развитие и опазване на околната среда. ESG (Environmental, Social, Governance) е областта, в която се очакват най-много инвестиции през 2024 г., докато владенето на AI инструментите е най-важното умение за бъдещето, според новия световен PR доклад на ICCO за 2023-2024 г.

Нужно е да се инвестира във възобновяеми източници, защото търсенето на суровини и енергийни ресурси расте, но голяма част от тях са ограничени по количество. Теоретичният и емпиричният анализ на тенденциите, с които се характеризират ПЧИ във възобновяеми източници, дава основание да се твърди, че тези инвестиции имат съществена роля за развитието на българската икономика и транснационализацията ѝ в условията на динамични промени в световен и национален мащаб. България има възможност да се възползва от нарастващия интерес към зелените облигации още повече и инвестициите във възобновяеми източници на енергия, като AI инструментите играят важна роля в този процес. Зелените преки чуждестранни инвестиции са от значение за устойчивото икономическо развитие. Нашето изследване подчертава нарастващата тенденция в такива инвестиции и перспективите за компаниите, които приемат различни зелени практики в своята дейност. Последните години са белязани от икономическа нестабилност в Европейския съюз и България поради различни фактори като инфлация, кризата породена от Covid-19 и геополитическите конфликти. Липсата на инфраструктура, индустриални паркове и държавен ангажимент на високо ниво се оказват сред основните причини чуждите компании да заобикалят страната ни. През последните години общия дял на инвестициите в България спада под 20% от БВП, изоставайки от средните нива

на инвестиции по ЦИЕ и ЕС. За сравнение в Румъния са около 25%, Чехия и Унгария над 30%.

Чуждестранните инвеститори очакват още енергия от възобновяеми източници, квалифицирана работна ръка и ангажираност на високо държавно ниво. Например в България инвеститорите общуват само с представители на Агенцията по инвестиции. Въпреки това Европейския съюз уверено се движи към зеления си преход. Смятаме, че е важно за политиката и бизнеса да насърчават зелените инвестиции, за да се гарантира устойчивото бъдеще за Европейския съюз и за България.

Частните инвестиции в България могат да бъдат насърчени чрез премахване на пречките, произтичащи от фактори като нелоялна конкуренция, ниска квалификация, слабости в управлението, бюрокрация и корупция.

Източници:

Darik Business Review. (2022). Какво представляват ESG инвестициите?
<https://dbr.bg/2539>

ESGnews. (2023). ЕС одобри “първия в света” стандарт за зелени облигации.
<https://esgnews.bg/zelena-obligatsiya/>

IEA. (2023). Why AI and energy are the new power couple.
<https://www.iea.org/commentaries/why-ai-and-energy-are-the-new-power-couple>

Българска народна банка. (2024). Преки инвестиции.
https://bnb.bg/bnbweb/groups/public/documents/bnb_download/s_bop_press_a3_bg.pdf

Капитал. (2023). Опитът на ПИБ да набере 300 млн. евро чрез зелени облигации се провали.

https://www.capital.bg/biznes/finansi/2023/10/23/4542710_opitut_na_pib_da_nabere_300 mln_evro_chrez_zeleni/

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „ДИМИТЪР А. ЦЕНОВ” - СВИЩОВ
DIMITAR A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS - SVISHTOV

ГЛОБАЛНИ И РЕГИОНАЛНИ ИЗМЕРЕНИЯ НА МЕЖДУНАРОДНИТЕ ИКОНОМИЧЕСКИ ОТНОШЕНИЯ

БРОЙ 1
Свищов, 2024 г.

GLOBAL AND REGIONAL DIMENSIONS OF INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

ISSUE 1
Svishtov, 2024

ISSN: 2738-8573 (online)

miojournal.uni-svishtov.bg

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ:

Проф. д-р Галина Захариева – **главен редактор**

(Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов)

Проф. д-р Веселина Димитрова – **зам. главен редактор**

(Икономически университет – Варна)

Доц. д-р Драгомир Илиев – **зам. главен редактор**

(Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов)

Доц. д-р Александър Косулиев

(Русенски университет „А. Кънчев“)

Доц. д-р Валентина Макни

(Икономически университет – Варна)

Доц. д-р Георги Маринов

(Икономически университет – Варна)

Доц. д-р Здравко Любенов

(Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов)

Доц. д-р Карина Саркисян-Дикова

(Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов)

Гл. ас. д-р Александър Шиваров

(Икономически университет – Варна)

Гл. ас. д-р Галин Стефанов

(Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов)

Гл. ас. д-р Даниела Илиева

(Русенски университет „А. Кънчев“)

Гл. ас. д-р Ивайло Петров

(Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов)

Гл. ас. д-р Иван Ангелов

(Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов)

Гл. ас. д-р Мирослав Камджалов

(Икономически университет – Варна)

Гл. ас. д-р Недялка Александрова

(Икономически университет – Варна)

Гл. ас. д-р Петьо Бошнаков

(Икономически университет – Варна)

Адрес на редакцията:

Ул. Емануил Чакъров 2, Свищов 5250, България

Главен редактор:

Проф. д-р Галина Захариева, e-mail: g.zaharieva@uni-svishtov.bg

Технически секретар:

Гл. ас. д-р Ивайло Петров, e-mail: mio.conf@uni-svishtov.bg

За всички представени за публикуване текстове се прилага процедура на двойно анонимно рецензиране.

Публикациите отразяват личните виждания на авторите. Авторите носят пълна отговорност за съдържанието на разработките, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници, както и за езиковото оформление на текстовете.

Условията и сроковете за приемане на текстове са посочени на адрес:

miojournal.uni-svishtov.bg

www.mioconference.eu

Адреси на електронното издание: miojournal.uni-svishtov.bg

dlib.uni-svishtov.bg

Алтернативен адрес:

www.mioconference.eu

ISSN 2738-8573

© Академично издателство „Ценов“ – Свищов

Списание „Глобални и регионални измерения на международните икономически отношения“ (съкратено **ГРИМИО**) е правопреемник на изданията с научните резултати от ежегодната *студентска научно-практическа конференция*, организирана от *катедра „Международни икономически отношения“* при Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – Свищов. До 2020 година изданията са сборници със самостоятелни ISBN номера, а от 2021 до 2023 година са периодичен сборник с постоянен ISSN номер – достъпни във Виртуалната библиотека на Стопанската академия на адрес dlib.uni-svishtov.bg.

Първата конференция е проведена през 1996 година по идея на проф. д-р ик. н. Иван Стойков и на гл. ас. д-р Симеон Момчев, преподаватели към катедрата. Участници са студентите от трети курс на специалност МИО към Стопанската академия, а тематичният фокус е върху международните инвестиции.

От 2014 година към събитието се присъединяват преподаватели и студенти от *катедра „Международни икономически отношения“* при Икономически университет – Варна, а през 2015 година и от *катедра „Икономика и международни отношения“* при Русенски университет „Ангел Кънчев“.

През годините конференцията се утвърди като форум за научна изява на студентите и докторантите извън учебната аудитория и създаде възможност за разчупване на формалните отношения лектор-обучаем, обмяна на опит в провеждането на мероприятия, свободно споделяне на творчески идеи. Постепенно тематиката се разшири и обхваща широк спектър от области, влизащи в сферата на международните икономически отношения и международния бизнес.

Пленарната сесия на *Двадесет и осмата конференция* се проведе на 18 май 2024 г. присъствено в Базата за обучение на Стопанска академия в с. Орешак и в дистанционен формат чрез платформата BigBlueButton.

Journal “Global and Regional Dimensions of International Economic Relations” (abbreviated **GRDIER**) is the legal successor of the publications with the scientific results of the annual *student scientific-practical conference*, organized by *the Department of International Economic Relations* at Dimitar A. Tsenov Academy of Economics - Svishtov. Until 2020, the editions are conference proceedings with independent ISBN numbers, and from 2021 to 2023 they are periodical collections with a permanent ISSN number - available in the Academy’s Virtual Library at dlib.uni-svishtov.bg.

The first conference was held in 1996 on the idea of Prof. Ivan Stoykov and Head Assistant Simeon Momchev, lecturers at the department. The first participants were the 3rd year IER students at the Tsenov Academy of Economics, and the thematic focus was on international investments.

Since 2014, the event has been joined by professors and students from *the Department of International Economic Relations* at the University of Economics – Varna, and in 2015 from *the Department of Economics and International Relations* at the Angel Kanchev University of Ruse.

Over the years, the conference has established itself as a forum for the scientific expression of students and doctoral students outside the classroom and has created an opportunity to break the formal lecturer-student relationship, exchange experience in conducting events, and freely share creative ideas. Gradually, the topics have expanded and cover a wide range of areas, entering the sphere of international economic relations and international business.

The plenary session of *the Twenty-eighth conference* was held on May 18, 2024 at Dimitar Tsenov Academy’s Training and Recreation Center in the village of Oreshak and online through the BigBlueButton platform.

СЪДЪРЖАНИЕ / CONTENT:

ECONOMIC IMPACT OF BRI INFRASTRUCTURE ON CHINA-BULGARIA RELATIONS: CURRENT SITUATION AND PROSPECTS	8
<i>Jingxin Hu</i>	
КАДРОВАТА ПОЛИТИКА В МЕЖДУНАРОДНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ	19
<i>Грета Иванова Цанова</i>	
PERSONNEL POLICY IN INTERNATIONAL ORGANIZATIONS	19
<i>Greta Ivanova Tsanova</i>	
DISRUPTIONS IN THE SUPPLY CHAINS - FACTORS, EFFECTS AND RISK MANAGEMENT	28
<i>Gergana Kamenova Kaloyanova</i>	
БЪЛГАРСКИЯТ ИЗНОС В УСЛОВИЯТА НА ЧЛЕНСТВО В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ.35	
<i>Бирсен Хаяти Басри</i>	
BULGARIAN EXPORTS IN THE TERMS OF MEMBERSHIP IN THE EUROPEAN UNION	35
<i>Birsen Hayati Basri</i>	
ЧЛЕНСТВОТО НА УКРАИНА В ЕС – НАДЕЖДИ, ПРОТИВОРЕЧИЯ, ЗАПЛАХИ	47
<i>Даниела Росенова Козарова</i>	
UKRAINE'S EU MEMBERSHIP – HOPES, CONTRADICTIONS, THREATS.....	47
<i>Daniela Rosenova Kozarova</i>	
МЕТОДИ ЗА МОТИВИРАНЕ НА РАБОТНИЦИТЕ ДА СПАЗВАТ МЕРКИ ЗА БЕЗОПАСНОСТ.....	55
<i>Габриела Димова, Аника Николова</i>	
METHODS OF MOTIVATING EMPLOYEES TO COMPLY WITH SAFETY MEASURES..	55
<i>Gabriela Dimova, Anika Nikolova</i>	
УПРАВЛЕНИЕ НА МЕЖДУНАРОДНА КОМПАНИЯ ПО ВРЕМЕ НА КРИЗА	67
<i>Александър Георгиев Данаилов</i>	
MANAGING AN INTERNATIONAL COMPANY DURING A CRISIS	67
<i>Alexander Georgiev Danailov</i>	
СПЕЦИФИКИ В УПРАВЛЕНИЕТО НА КЛЪСТЕРИТЕ В СРАВНЕНИЕ С ТОВА НА ИНДИВИДУАЛНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ.....	79
<i>Светлин Борисов Рангелов</i>	
SPECIFIC IN THE MANAGEMENT OF CLUSTERS COMPARED WITH THAT OF INDIVIDUAL ORGANIZATIONS	79
<i>Svetlin Borisov Rangelov</i>	

TYPES OF INTERNATIONAL BUSINESS AND INTERCULTURAL COMMUNICATION IN GLOBAL BUSINESS	87
<i>Melisa Byulent Ismail</i>	
РАЗВИТИЕ НА УСТОЙЧИВИЯ ТУРИЗЪМ В БЪЛГАРИЯ.....	93
<i>Жасмина Николаева Иванова, Емилиан Станиславов Енчев</i>	
DEVELOPMENT OF SUSTAINABLE TOURISM IN BULGARIA.....	93
<i>Zhasmina Nikolaeva Ivanova, Emiliyan Stanislavov Enchev</i>	
КОНКУРЕНТНО РАЗУЗНАВАНЕ В СЕКТОРА НА ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ	104
<i>Бетина Диянова Минкова</i>	
COMPETITIVE INTELLIGENCE IN THE INFORMATION TECHNOLOGY SECTOR.....	104
<i>Betina Diyanova Minkova</i>	
ЧОВЕШКАТА ЦЕНА НА ТЕХНОЛОГИЧНИТЕ ИНОВАЦИИ ПРЕЗ ПРИЗМАТА НА КОБАЛТОВИЯ ДОБИВ В КОНГО.....	116
<i>Екатерина Миленова Петрова, Златина Ивайлова Димитрова</i>	
THE HUMAN COST OF TECHNOLOGICAL INNOVATIONS THROUGH THE PRISM OF COBALT MINING IN CONGO	116
<i>Ekaterina Milenova Petrova, Zlatina Ivaylova Dimitrova</i>	
EMERGING MARKETS AND INVESTMENT OPPORTUNITIES	129
<i>Svetoslav Dragomirov Angelov</i>	
ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВИ НА МЕЖДУНАРОДНИТЕ ИНВЕСТИЦИИ ВЪВ ВЪЗОБНОВЯЕМИ ЕНЕРГИЙНИ ИЗТОЧНИЦИ В БЪЛГАРИЯ	140
<i>Велимир Георгиев Даскалов, Иван Петров Георгиев</i>	
TRENDS AND PROSPECTS OF INTERNATIONAL INVESTMENTS IN RENEWABLE ENERGY SOURCES IN BULGARIA	140
<i>Velimir Georgiev Daskalov, Ivan Petrov Georgiev</i>	
ЛИТЕРАТУРЕН ОБЗОР ВЪРХУ РАЗВИТИЕТО И ВЛИЯНИЕТО НА GREENWASHING	151
<i>Гергана Цветанова Цветкова, Петра Валентинова Жечева</i>	
LITERATURE REVIEW ON THE DEVELOPMENT AND IMPACT OF GREENWASHING	151
<i>Gergana Tsvetanova Tsvetkova, Petra Valentinova Zhecheva</i>	
ТЕХНОЛОГИЧНИЯТ ПРОГРЕС И ТЪРГОВИЯТА В ТУРЦИЯ: ГЛОБАЛНИ ТЕНДЕНЦИИ И ЛОКАЛНИ ПРИЛОЖЕНИЯ	164
<i>Олчай Зикри Юсуф</i>	
TECHNOLOGICAL PROGRESS AND TRADE IN TURKEY: GLOBAL TRENDS AND LOCAL APPLICATIONS	164
<i>Olchay Zikri Yusuf</i>	

ОБЗОР НА ЦЕНОВИТЕ РАВНИЩА В МОРСКИЯ ТРАНСПОРТ С КОНТЕЙНЕРИ ВЪВ ВРЕМЕНА НА НЕСТАБИЛНОСТ В СЕКТОРА.....	175
<i>Веселина Руменова Борисова</i>	
OVERVIEW OF PRICE LEVELS IN MARINE CONTAINER TRANSPORT IN TIMES OF INSTABILITY IN THE SECTOR.....	175
<i>Veselina Rumenoova Borisova</i>	
БИТКОЙН ХАЛВИНГ И ВЛИЯНИЕТО МУ ВЪРХУ ПАЗАРА НА КРИПТОВАЛУТИ	186
<i>Пенко Ангелов Бяливанов</i>	
BITCOIN HALVING AND ITS IMPACT ON THE MARKET OF CRYPTOCURRENCIES	186
<i>Penko Angelov Byalivanov</i>	
ГЛОБАЛНИТЕ ВЕРИГИ ЗА ДОСТАВКИ - ВЪЗМОЖНОСТИ И ЗАПЛАХИ ЗА ИЗПОЛЗВАНЕТО ИМ ОТ БЪЛГАРСКИТЕ ФИРМИ.....	193
<i>Калин Михайлов Климентов</i>	
GLOBAL SUPPLY CHAINS - OPPORTUNITIES AND THREATS IN THEIR USE BY BULGARIAN ORGANIZATIONS.....	193
<i>Kalin Mihaylov Klimentov</i>	
ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЯ НА МАРКАТА – СТРАТЕГИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА	206
<i>Анета Иванова Лазарова</i>	
INTERNATIONALIZATION OF THE BRAND - STRATEGIES AND CHALLENGES	206
<i>Aneta Ivanova Lazarova</i>	
ПРИЛОЖЕНИЕ НА ИНТЕРНЕТ В СФЕРАТА НА МЕЖДУНАРОДНИЯ БИЗНЕС	220
<i>Фатме Мустафова Данаджијева</i>	
APPLICATION OF THE INTERNET IN THE SPHERE OF INTERNATIONAL BUSINESS.....	220
<i>Fatme Mustafova Danajieva</i>	

ИЗИСКВАНИЯ КЪМ АВТОРИТЕ

- Допустимост на авторите: настоящи студенти бакалаври, магистри и докторанти в български или чуждестранни висши училища, обучаващи се в икономически специалности.

Формални критерии към структурата на разработката:

- Обем - до 27 000 символа с включени интервали (до 15 стандартни страници).
- Заглавие – ясно и точно формулирано, до 100 символа (с включени интервали).
- Пълно име на автора (авторите), е-поща, специалност и година на обучение, висше учебно заведение.
- Резюме – до 1500 символа (с включени интервали), да има характер на обобщение и да включва изследователски цели, методология и резултати.
- Ключови думи – от три до пет.
- JEL класификация - до три кода, поне един да попада в раздел F. International Economics (ideas.repec.org/j/index.html).
- Ако основният текст е на български език - следват заглавие, данни за автора (авторите), резюме, ключови думи и JEL, **преведени на английски език**.
- Текстът на доклада следва да бъде оформен в части, като се следва формата за писане на научни текстове **IMRAD** (Introduction, Methods, Results, Discussion). Допускат се допълнителни раздели, ако отговарят на концепцията на изследването.
- Допълнителните бележки, разяснения и коментари - под линия.
- Списък с цитираната литература - по **APA style**.

Технически изисквания за оформяне на материалите:

- Написани под Word for Windows.
- Размер на страницата: A4, 29–31 реда и 60–65 знака на ред.
- Полета: Top – 2,5 см; Bottom – 2,5 см; Left – 2,5 см; Right – 2,5 см.
- Наименование на статията: Cambria, 14 pt, с големи букви, Bold, центрирано.
- Имена на автора (ите), висше учебно заведение: Cambria, 12 pt, центрирано.
- За резюме, ключови думи и JEL: шрифт Cambria, размер 11 pt.
- За основния текст: шрифт Cambria, размер 12 pt.
- Разстояние между редовете: 1,5 lines.
- Номерация на страницата: долу вдясно.
- Текст под линия: размер 10 pt.
- Графики и фигури: таблиците, графиките и фигурите да се вграждат софтуерно в текста.
- Формулите се създават с Equation Editor.

Пълните и актуални изисквания са представени на miojournal.uni-svishtov.bg.

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „ДИМИТЪР А. ЦЕНОВ” - СВИЩОВ
DIMITAR A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS - SVISHTOV

ГЛОБАЛНИ И РЕГИОНАЛНИ ИЗМЕРЕНИЯ НА МЕЖДУНАРОДНИТЕ ИКОНОМИЧЕСКИ ОТНОШЕНИЯ

Академично издателство „Ценов”
Ул. Емануил Чакъров 2, Свищов 5250, България

БРОЙ 1, 2024 г.
miojournal.uni-svishtov.bg

GLOBAL AND REGIONAL DIMENSIONS OF INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

Academic Publishing House “Tsenov” – Svishtov
2, Emanuil Chakarov street, Svishtov 5250, Bulgaria

ISSUE 1, 2024
miojournal.uni-svishtov.bg

ISSN: 2738-8573 (online)

miojournal.uni-svishtov.bg